

บทที่ 1

บทนำ

1.1 บทนำ

มะม่วง เป็นไม้ผลเมืองร้อนในตระกูล *Mangifera* วงศ์ *Anacardiaceae* ชื่อวิทยาศาสตร์: *Mangifera indica* มีถิ่นกำเนิดในอินเดีย มีความแตกต่างของสายพันธุ์ประมาณ 49 สายพันธุ์กระจายอยู่ตามประเทศในเขตร้อนตั้งแต่อินเดียไปจนถึงฟิลิปปินส์ มีการปลูกใน 85 ประเทศทั่วโลกและมี 63 ประเทศที่มีผลผลิตมากกว่า 1,000 ตันต่อปี ประเทศไทยมีปริมาณผลผลิตอยู่ในลำดับที่ 3 รองจากฟิลิปปินส์และเม็กซิโก มะม่วงสามารถปลูกได้ผลดีในทุกภาคของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2554 มีพื้นที่ให้ผลผลิต 2,019,980 ไร่ ปริมาณผลผลิตรวม 2,793,640 ตัน เฉลี่ย 1,383 กิโลกรัมต่อไร่ แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ราชบุรี อุทัยธานี พิจิตร พิษณุโลก เชียงใหม่ นครราชสีมา ขอนแก่น และประจวบคีรีขันธ์ โดยมีปริมาณการบริโภคภายในประเทศค่อนข้างสูงมากกว่า 98% เป็นผลผลิตมะม่วงบริโภคผลสด 2,709,830.80 ตัน และเป็นมะม่วงแปรรูป 27,936.40 ตัน มะม่วงจึงเป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่มีศักยภาพมาก (วิกิพีเดีย, 2556)

มะม่วงสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายชนิดทั้งตามลักษณะความแก่อ่อนของมะม่วงวัตถุดิบ และแบ่งตามลักษณะปริมาณเนื้อและเส้นใย ผลิตภัณฑ์มะม่วงแปรรูปตามลักษณะความแก่อ่อนของมะม่วงวัตถุดิบ เช่น มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม ซอสมะม่วง พายมะม่วง แปรรูปมาจากมะม่วงดิบ น้ำมะม่วง วอฟเฟอร์มะม่วง ไอศกรีมมะม่วง แปรรูปมาจากมะม่วงค่อนข้างสุกและมะม่วงสุก สำหรับผลิตภัณฑ์มะม่วงแปรรูปที่แบ่งตามลักษณะปริมาณเนื้อและเส้นใย เช่น มะม่วงดอง มะม่วงในน้ำเชื่อมบรรจุกระป๋อง แปรรูปมาจากมะม่วงที่มีเนื้อมาก เส้นใยน้อย และน้ำมะม่วง ซึ่งแปรรูปมาจากมะม่วงที่มีน้ำและเส้นใยมาก จากการสำรวจของสำนักพัฒนาเกษตรกรรมส่งเสริมการเกษตร (2547) พบว่า โรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทยส่วนใหญ่แปรรูปมะม่วงเป็นมะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม และมะม่วงตากแห้ง โดยมีโรงงานรับซื้อมะม่วงแก้วสำหรับการแปรรูปไม่น้อยกว่า 230 โรงงาน ในจำนวนนี้เป็นโรงงานที่มีกำลังการผลิตมากกว่า 100 ตันต่อวัน จำนวน 30 โรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้มะม่วงแก้วแปรรูปเป็นมะม่วงดอง เพราะเมื่อดองแล้วจะได้มะม่วงดองที่มีเนื้อแน่น มีสีและรสชาติเป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภคมะม่วงแก้วจึงเป็นมะม่วงอันดับหนึ่งสำหรับการแปรรูป

สำหรับบนพื้นที่สูงภายใต้การดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พบว่า ในปี พ.ศ. 2556 มีพื้นที่ที่ปลูกมะม่วงในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ โครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า จังหวัดน่าน ได้แก่ โครงการขยายผลโครงการหลวงถ้ำเวียงแก้ว ปังคำ วังไผ่ น้ำแบ่ง น้ำแขวง และน้ำเค็ม จังหวัดตาก ได้แก่ โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สอง และสบเมย จังหวัดเชียงราย ได้แก่ โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ โครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเขย่ง และจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ โครงการขยายผลโครงการหลวงคลองลาน มีเกษตรกรมากกว่า 230 ราย แต่มีรายได้จากการจำหน่ายมะม่วงน้อย เนื่องจากพันธุ์

มะม่วงที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับการแปรรูปมากกว่าการบริโภคสดซึ่งจำหน่ายได้ในราคาต่ำ ได้แก่ มะม่วงแก้ว

จากการสำรวจความต้องการมะม่วงของกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2557 พบว่า นอกจากการแปรรูปมะม่วงเป็นมะม่วงดองโดยใช้มะม่วงแก้ว ยังสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นๆ ได้อีกมากมาย เช่น มะม่วงอบแห้ง มะม่วงแช่แข็ง มะม่วงบรรจุกระป๋อง มะม่วงหิ่สามรส น้ำมะม่วง มะม่วงลิ้ม ไวน์มะม่วง เป็นต้น ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้มีทั้งมะม่วงแก้ว โชคอนันต์ เขียวมรกต น้ำดอกไม้ มหาชนก โดยผลผลิตมะม่วงส่วนใหญ่ที่พ่อค้าคนกลางรับซื้อ ต้องมีน้ำหนักผล 250 กรัมต่อผลขึ้นไป ไม่มีรอยแมลงเจาะ มีความสุกแก่ของผลมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ ทำให้ทราบข้อมูลลักษณะมะม่วงที่ตลาดแปรรูปต้องการ ตลอดจนพันธุ์ ปริมาณที่รับซื้อ และแหล่งรับซื้อผลผลิต ในปี พ.ศ. 2558 นี้ จึงเป็นการสำรวจและคัดเลือกต้นมะม่วงในพื้นที่ดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (สวพส.) เพื่อให้ได้ต้นที่มีลักษณะผลตรงกับความต้องการของตลาด ตลอดจนการศึกษาลักษณะและคุณสมบัติของน้ำและเนื้อมะม่วงพันธุ์ที่คัดเลือกที่เหมาะสมในการแปรรูปมะม่วงในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม มะม่วงกวนหรือมะม่วงแผ่น และอื่นๆ เพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงบนพื้นที่สูงต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาและคัดเลือกพันธุ์มะม่วงบนพื้นที่สูงที่มีลักษณะตามที่ตลาดแปรรูปต้องการ
- 2) เพื่อศึกษาลักษณะและคุณสมบัติของน้ำและเนื้อมะม่วงพันธุ์ที่คัดเลือกในการแปรรูปมะม่วงในรูปแบบต่างๆ